

Ett hjälpmedel för att ta reda på hur umgänge för barn placerade i familjehem kan utformas i enlighet med barnets bästa

Stödet är ett arbetsmaterial för socialsekreterare som ska planera umgänge för barn som är placerade i familjehem. Syftet är att det ska ge ett bedömningsunderlag som underlättar en rättssäker planering med utgångspunkt från barnets bästa.

Bedömningsstödet bygger på socialsekreterares erfarenheter om vad som är viktigt att tänka på för det placerade barnets umgänge med sina föräldrar och andra anhöriga. Det har vidareutvecklats utifrån synpunkter från forskare inom området.

Stödet är indelat i fyra områden; **inhämtande av information, bedömning, beslut och uppföljning**. Stödet ska ses som ett levande dokument som omprövas efter hand. Fyll i de rutor som du anser är till hjälp för dig då du bedömer och utvärderar umgänget.

1) Inhämtande av information

Börja med att samla in den information som behövs för att göra en bedömning. Frågorna nedan är inte ett intervjuformulär utan bygger på att socialsekreteraren har haft samtal med barnet, föräldrarna och familjehemmet om aktuell situation samt att barnet och föräldrarna har fått information om sina rättigheter. Eventuellt kan andra viktiga personer ge information om barnets reaktioner före, under och/eller efter umgänge/kontakt, t.ex. umgängesstödjare, föräldrastödjare, förskole-/skolpersonal, barn- och ungdomspsykiatri. Ibland kan olika hjälpmedel behövas för att få en uppfattning om barnets önskemål/inställning, t.ex. olika kort, nätverkskort, säkerhetsbrev eller barnets livsbok.

Barnets ålder
Skäl till placering
Förväntas placeringen bli långvarig (fem år eller längre) eller kortvarig (kortare än fem år)?

Barnets situation/inställning

Vilken är barnets inställning till placeringen?
Vilka/vem vill barnet ha umgänge/kontakt med?
Hur ser barnets önskemål ut om umgänge/kontakt? T.ex. omfattning, plats, stödperson som finns med
Finns någon problematik hos barnet som har betydelse för umgänge/kontakt? På vilket sätt?
Hur ser kontakten/relationen ut med förälder 1 idag? Omfattning, kvalitet. Hur har den förändrats över tid? Vilka erfarenheter har barnet av positiva stunder resp. negativa minnen?
Hur ser kontakten/relationen ut med förälder 2 idag? Omfattning, kvalitet. Hur har den förändrats över tid? Vilka erfarenheter har barnet av positiva stunder resp. negativa minnen?
Hur ser kontakten/relationen ut med barnets övriga nätverk idag? Omfattning, kvalitet. Hur har den förändrats över tid? T.ex. syskon, mor- och farföräldrar. Vilka erfarenheter har barnet av positiva stunder resp. negativa minnen?
Vilka reaktioner visar barnet före, under och/eller efter umgänget?

Föräldrarnas situation/inställning – Förälder 1

Hur ser förälderns önskemål ut om umgänge/kontakt? Omfattning, plats, stödperson som finns med etc.
Hur ställer sig föräldern till placeringen?

Vilken inställning/relation har föräldern till familjehemsföräldrarna?
Vilken inställning har föräldern till barnets umgänge/kontakt med den andre föräldern?
Vilken inställning har föräldern till barnets umgänge/kontakt med syskon/övriga nätverk?
Har föräldern någon problematik som påverkar förmågan att ha umgänge/kontakt med barnet? På vilket sätt? Hur anser föräldern själv att barnet påverkas?

Förälderns situation/inställning – Förälder 2

Hur ser förälderns önskemål ut om umgänge/kontakt? Omfattning, plats, stödjande person som finns med etc.
Hur ställer sig föräldern till placeringen?
Vilken inställning/relation har föräldern till familjehemsföräldrarna?
Vilken inställning har föräldern till barnets umgänge/kontakt med den andre föräldern?
Vilken inställning har föräldern till barnets umgänge/kontakt med syskon/övriga nätverk?
Har föräldern någon problematik som påverkar förmågan att ha umgänge/kontakt med barnet? På vilket sätt? Hur anser föräldern själv att barnet påverkas?

Syskon och andra viktiga personers situation/inställning

Hur ser syskons och andra för barnet viktiga personers önskemål ut om umgänge/kontakt med barnet? Omfattning, plats, stödjande person som finns med etc.
Har ovanstående person någon problematik som påverkar förmågan att ha umgänge/kontakt med barnet? På vilket sätt?

Familjehemsföräldrarnas situation/inställning

Vilken inställning/relation har familjehemsföräldrarna till föräldrarna och barnets övriga nätverk?
Hur tycker familjehemsföräldrarna att umgänge/kontakt ska utformas för att gagna barnet? Omfattning, plats etc.
Hur kan familjehemsföräldrarna förbereda barnet inför umgänge/kontakt?
Vilka möjligheter har familjehemsföräldrarna att hjälpa till vid umgänge/kontakt? T.ex. skjutsa/hämta, vara närvarande.

Redogörelser från andra

Andras uppfattning om behov av umgänge/kontakt och redogörelse av hur det fungerar för barnet, t.ex. umgängesstödjare, föräldrastödjare, förskole-/skolpersonal, barn- och ungdomspsykiatri.
--

2) Bedömning

Med hjälp av information om barnets, föräldrarnas och familjehemsföräldrarnas situation/inställning till umgänge är nästa steg att göra en bedömning utifrån barnets bästa. I bedömningen tas bland annat hänsyn till: barnets ålder och mognad, barnets och föräldrarnas rättigheter, hur umgänge gagnar barnets utveckling, skäl till placering, skyddsfaktorer och risker med umgänget. Målet/syftet med umgänget är viktigt att klargöra, dvs. vilken typ av relation till förälder/närstående barnet ska bygga eller bibehålla. Är en hemflytt inplanerad kan det behövas en annan typ av umgänge än om det är planerat för en långvarig placering.

Vad är målet/syftet med umgänget med föräldrar, syskon och andra närstående?

--

Förväntas placeringen bli kortvarig (kortare än 5 år) eller långvarig (5 år eller längre) och hur påverkar det bedömningen av umgänget?

--

Skyddsfaktorer och risker i förhållande till umgänget

Använd dig av avsnittet "inhämtande av information". Vad främjar respektive försvårar umgänget/kontakten med föräldrarna, syskon och andra viktiga personer? Främjande faktorer kan exempelvis vara att barnet är positivt inställt till umgänge/kontakt, att föräldern klarar av att ha fokus på barnet, att föräldern har accepterat placeringen, att familjehemmet är bra på att förbereda barnet inför umgänge/kontakt, att förälder och familjehem har en respektfull relation till varandra. Faktorer som kan påverka negativt kan exempelvis vara att barnet visar symtom som oro eller sömnproblem i samband med umgänge, att föräldern uteblir när umgänge/kontakt är planerad, att föräldern inte vill ta emot råd och stöd i syfte att underlätta umgänget, att familjehemmet inte vill ta emot råd och stöd för att underlätta umgänget.

Vad främjar umgänget/kontakten?

	Ange faktorer som påverkar umgänge/kontakt positivt	Behövs åtgärder för att stärka dessa faktorer? Vilka åtgärder?
Utifrån barnets situation		
Utifrån förälder 1 situation		
Utifrån förälder 2 situation		
Utifrån syskon/annan viktig person		
Utifrån familjehemmet		

Finns risker med umgänge/kontakt?

	Ange faktorer som påverkar umgänge/kontakt negativt	Behövs åtgärder för att minska riskerna och trygga barnets situation? Vilka åtgärder?
Utifrån barnets situation		
Utifrån förälder 1 situation		
Utifrån förälder 2 situation		
Utifrån syskon/annan viktig person		
Utifrån familjehemmet		

Sammantagen analys och bedömning

Här gör du en sammantagen analys och bedömning av barnets bästa i umgängesfrågan. Du använder dig av det du har kommit fram till under ovanstående rubriker om mål, syfte, längd på placering, risk- och skyddsfaktorer. Hur har bedömningen stöd i gällande lagstiftning? I den sammantagna bedömningen ska det framgå vad som ligger till grund för beslutet.

--

3) Beslut om umgänge/kontakt

Om både barn och vårdnadshavare är överens om planen för umgänge behöver inget särskilt beslut om umgänget fattas. Det är ändå viktigt att dokumentera i barnets akt att parterna samtycker. Om barnet vårdas enligt Sol och om den ena eller båda vårdnadshavarna inte godkänner planen för umgänge behöver planen ändras i enlighet med vårdnadshavarnas önskemål. Om barnet vårdas enligt LVU och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vården får socialnämnden besluta hur barnets umgänge med vårdnadshavare ska utformas. Enligt LVU 14§ kan socialnämnden fatta beslut om att begränsa umgänget om det inte går att komma överens om planen för umgänge med vårdnadshavaren eller med barnet om det är över 15 år.

Hur ska umgänge/kontakt utformas?

Datum för överenskommelse/beslut
Vilka ska barnet ha umgänge/kontakt med? Direkt eller indirekt (t.ex. via telefon, sociala medier eller dylikt)?
När ska umgänge/kontakt äga rum, hur ofta och hur länge?
Var ska umgänge/kontakt äga rum? Vilka ska vara med?
Vad ska göras under umgänget/kontakten?
Behövs det några åtgärder för att säkerställa barnets trygghet i samband med umgänget – hur ska den planeringen i så fall se ut?

Delaktighet och information i planeringen av umgänget/kontakten

Barnet och föräldrarna ska få möjlighet att vara delaktiga i planeringen av umgänge/kontakt och behöver även få information om planering och skäl till beslut. Även familjehemsföräldrarna behöver informeras och göras delaktiga i planeringen.

Barnet och familjehemmet

	Har barnet varit delaktigt?	Har barnet fått information?	Har familjehemmet varit delaktigt?	Har familjehemmet fått information?
	☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
Om ja, på vilket sätt?				
Om nej, varför inte?				

Föräldrarna

	Har förälder 1 varit delaktigt?	Har förälder 1 fått information?	Har förälder 2 varit delaktigt?	Har förälder 2 fått information?
	☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
Om ja, på vilket sätt?				
Om nej, varför inte?				

4) Uppföljning av umgänge/kontakt

4a) Planering

Här beskrivs när och hur umgänge/kontakt ska följas upp. Beroende på vilken typ av uppföljning kan det göras vid möten eller telefonsamtal. Dels kan man vid behov ha kontinuerliga uppföljningar i nära anslutning till umgängestillfällen, dels behövs planerade uppföljningsmöten.

Vad behöver följas upp när det gäller umgänge/kontakt?
Hur ska umgänge/kontakt följas upp med barnet? När? Var?
Hur ska umgänge/kontakt följas upp med förälder 1? När? Var?

Hur ska umgänge/kontakt följas upp med förälder 2? När? Var?
Hur ska umgänge/kontakt följas upp med familjehemsföräldrarna? När? Var?
Hur ska umgänge/kontakt följas upp med annan person som barnet har umgänge/kontakt med? Ange vem det gäller. När? Var?
Behöver barnets reaktioner vid umgänge/kontakt följas upp med andra personer? T.ex. umgängesstödjare, föräldrastödjare, förskole-/skolpersonal, barn- och ungdomspsykiatri
Vilka ska vara med vid eventuellt gemensamt uppföljningsmöte? Barnet, föräldrarna, socialtjänsten, familjehemsföräldrarna, andra viktiga personer? Ska nätverksmöte planeras?

4b) Uppföljning

Datum för uppföljning
Hur ser det aktuella beslutet om umgänge/kontakt ut?
Hur följde du upp umgänge/kontakt med barnet? Hur beskrev barnet umgänget/kontakten? Vilken är barnets inställning till nuvarande beslut?
Hur följde du upp umgänge/kontakt med förälder 1? Hur beskrev förälder 1 umgänget/kontakten? Vilken är förälderns inställning till nuvarande beslut?
Hur följde du upp umgänge/kontakt med förälder 2? Hur beskrev förälder 2 umgänget/kontakten? Vilken är förälderns inställning till nuvarande beslut?
Hur följde du upp umgänge/kontakt med familjehemmet? Hur beskrev familjehemmet umgänget/kontakten?
Hur följde du upp umgänge/kontakt med syskon/andra viktiga personer? Hur beskrev personen umgänget/kontakten?
Behöver umgänge/kontakt förändras för att vara till barnets bästa? Hur? Finns det skäl att utöka eller begränsa umgänget/kontakten? Vid behov gå tillbaka till steg 1–3 i bedömningsstödet för att göra en ny bedömning.
När sker nästa uppföljning? Var? Vilka är med? Barnet, föräldrarna, socialtjänsten, familjehemmet, andra viktiga personer. Gå till planering 4a.